

HEN573 Enviromentální neziskové a nevládní organizace

Veronika Valachová,UČO: 52735

Český svaz ochránců přírody

Poslání ČSOP

Český svaz ochránců přírody je největší nevládní ekologickou organizací v České republice. Nedávno oslavil 25. narozeniny a aktuálně ve svých řadách sdružuje asi 10 000 zájemců o ochranu přírody a životního prostředí. V jeho řadách nalezneme jak odborníky s přírodovědným vzděláním, tak lidi se zkušenostmi z dobrovolnických ekologických aktivit, ale i lidi, kteří prostě jen mají rádi přírodu a chtějí ji chránit.

ČSOP svojí činností usiluje o prosazení myšlenky spoluzodpovědnosti za stav životního prostředí mezi širokou veřejností. Velký důraz je kladen na ekologickou výchovu mladé generace. Členem ČSOP se tak může stát fyzická osoba již od 7 let věku a jednotlivé Základní organizace zodpovídají za vedení oddílů Mladých ochránců přírody.

ČSOP spolupracuje se státními orgány, především s Ministerstvem životního prostředí, a s místními samosprávami, přičemž se zapojuje do tvorby zákonů a ostatních závazných právních předpisů. Základní organizace se účastní správních řízení týkajících se ochrany přírody a životního prostředí, podílí se na projednávání záměrů v oblasti územního plánování a posuzování jejich vlivu na životního prostředí. Obecně je záběr činnosti ČSOP poměrně široký- sahá od výchovných aktivit přes aktivity zaměřené na ochranu biodiverzity, odstraňování odpadů z volné přírody, obnovu historické struktury krajiny až po propagaci ekologicky vhodného způsobu života a výkon služby tzv. strážce přírody.

ČSOP je členem Světového svazu ochrany přírody, evropské zastřešující organizace Eurosite a zakládajícím členem Českého národního komitétu UNEP (program OSN pro ochranu životního prostředí).

Charakteristické rysy ČSOP

Český svaz se v průběhu čtvrtstoletí své existence etabloval, a to i po formální stránce. Stanovy Svazu přesně vymezují podmínky pro vznik Základní organizace, způsob volby Ústřední výkonné rady jako nejvyššího orgánu a pravomoci jednotlivých složek. V poslední době se ale Svaz potýkal s tím, že někteří členové kritizovali příliš přísné podmínky pro vznik Základní organizace (musí mít alespoň 5 členů starších 18 let a 4 volené funkcionáře). Proto Ústřední rada povolila vznik volnějších tzv. Místních sdružení ČSOP, které však nemají statut právnické osoby. Stanovy umožňují i tzv. individuální členství pro samotářské ochránce přírody a rodinné členství.

V průběhu své historie si ČSOP vydobyla postavení respektované ekologické organizace a dostává se jí podpory i z oficiálních míst. Finanční podporu ČSOP poskytují i například akciová společnost Škoda auto a státní podnik Lesy České republiky. Dlouhodobé vztahy udržuje s Ministerstvem životního prostředí a s Delegací Evropské unie v ČR.

Za další charakteristický rys můžeme pokládat bohatou publikační činnost ČSOP. Vydává množství různých tiskovin od informačních letáků po rozsáhlé publikace, od populárně naučných a metodologických příruček po odborné sborníky. Pro členy 2 krát ročně vychází časopis Krása našeho domova.

Zpravodajové Depeše a pro mladé ochránce určená Depeše juv přinášejí zejména nejnovější informace o dění v ČSOP, nových směrnicích pro činnost, o pořádaných konferencích. Brněnské regionální středisko se podílí na vydávání kulturně- ekologického časopisu Veronica, který se obrací na nejširší veřejnost.

Odborné publikace je možné rozdělit na ty, které vycházejí periodicky (například Formica- odborný časopis, věnující se problematice výzkumu a ochrany lesních mravenců), a na metodické příručky (Ochrana obojživelníků, Ornitologické tabulky, Ošetřování starých a výsadba nových ovocných dřevin aj.)

Příklady činnosti ČSOP

Aktivity ČSOP mají regionální i celostátní charakter. Některé aktivity jsou určeny spíše pro odbornou veřejnost (národní program ČSOP Ochrana biodiverzity), jiné pro vysoce motivované skupiny (projekt zakládání pozemkových spolků).

Do jiných aktivit se ale nárazově může zapojit kdokoliv, což se týká zvláště celosvětové každoročně pořádané akce Uklidme svět anebo příspěvků do sbírky Místo pro přírodu (kladoucí si za cíl odkup přírodně cenných lokalit). ČSOP také provozuje stanice pro handicapované živočichy, kam mohou občané donést divoce žijící zraněné živočichy. Na stanici se o ně postarají tak dlouho, dokud nejsou schopny samostatného života ve volné přírodě.

- *Ochrana biodiverzity*

Už od založení ČSOP před dvaceti pěti lety patřila k základním cílům ochrana druhové rozmanitosti, přirozených biotypů a celkové ekologické stability krajiny. ČSOP využívala odbornou erudici mnoha svých členů, masovost své organizace a schopnost pokrýt svými aktivitami větší část republiky.

Členové ČSOP mapovali výskyt různých vzácných organismů, zlepšovali jejich životní podmínky a záměrně udržovali či vytvářeli celé biotypy. Různé programy na ochranu biodiverzity (Formica- lesní mravenci, Zimní sčítání kání, Evidence mokřadů, Záchrana jilmů) vznikaly již v počátcích existence ČSOP. V polovině 90. let byly tyto samostatné programy, organizované různými složkami ČSOP po celé republice, spojeny do jednotného Národního programu „Ochrana biodiverzity“.

Tento národní program koordinuje Komise ochrany přírody ÚVR ČSOP, která každoročně vyhláší několik výběrových řízení na projekty v oblasti ochrany biodiverzity. Do těchto řízení se mohou hlásit jednotlivé články ČSOP, od roku 2000 do některých z nich i další neziskové organizace či jednotliví členové ČSOP (okruhy- příklad: orchideje, ptáci zemědělské krajiny, formica, ohrožené a chráněné druhy motýlů atd.). Každý z programů má odborného garanta. Výstupem realizovaných projektů je kromě vlastní práci v terénu i množství dat, využitelných pro odborné potřeby i státní správu, vydávání řady odborných publikací a popularizace myšlenky ochrany biologické rozmanitosti v řadách široké veřejnosti.

- *Celosvětová akce Uklid'me svět*

U počátku celé akce stála zkušenost australského stavitele lodí a jachtaře Iana Kiemana. Ten v letech 1986- 1987 podnikl plavbu kolem světa. Během plavby ho šokoval vysoký stupeň znečištění moří. Po svém návratu se proto rozhodl seznat své přátele, ti pozvali své přátele a společně s dalšími pak vyčistili 270 km mořského pobřeží. Tehdy (v roce 1989) 40 000 dobrovolníků sebralo na 5000 tun odpadu. Další rok se rozšířila kampaň po celé Austrálii a poté do dalších zemí. Od roku 1993 se každoročně připojuje k úklidu přes 40 milionů lidí z více než 120 zemí. Organizátoři také rozšiřují informace o šetrném nakládání s odpady a snaží se na problém upozornit ve sdělovacích prostředcích.

V České republice probíhá akce Uklid'me svět od roku 1993. Každý rok se k akci připojuje asi osm tisíc dobrovolníků z nevládních organizací, mateřských, základních a středních škol, dětských oddílů a zájmových klubů, přičemž děti tvoří většinu, když se jich účastní přes pět tisíc. Z celkového množství sebraného odpadu, které se obvykle pohybuje okolo dvou set tun, bývá přibližně 10% recyklováno.

Úklidovou akci může zorganizovat i jednotlivec, přičemž ČSOP pomáhá zajistit například některé pomůcky k akci (univerzální zvací plakáty, pytle na odpad aj.) a v případě potřeby radí s organizací akce.

- *Pozemkové spolky*

Pozemkové spolky jsou spolky vlastníků, kteří převzali péči o nějakou významnou lokalitu nebo nemovitost. Případně pozemkové spolky uzavírají s vlastníky různé smlouvy, ze kterých vyplývají určité povinnosti. Aby se organizace mohla považovat za pozemkový spolek, musí mít k nemovitosti svého zájmu nějaký právní vztah. Pozemkový spolek by měl od počátku prezentovat svoji činnost jako službu ostatním občanům - chce něco cenného zachránit, zabránit zničení určitých hodnot, obnovit něco v minulosti zničeného, zpřístupnit veřejnosti nějakou lokalitu, být příkladem okolním hospodářům - a samozřejmě tento cíl důsledně plnit.

Český svaz ochránců přírody v tomto případě vykonává funkci Národního pozemkového spolku, zastřešuje činnost regionálních pozemkových spolků. Na činnost pozemkových spolků (projekt je zcela otevřený a zúčastnit se jej mohou různé neziskové organizace) dohlíží dvanáctičlenná Rada Národního pozemkového spolku, složená ze zástupců akreditovaných pozemkových spolků, Ústřední výkonné rady ČSOP, Ministerstva životního prostředí a partnerských organizací. Nejcennější nemovitosti v péči pozemkových spolků může Rada navrhnout k certifikaci. Tím na sebe ÚVR ČSOP přebírá závazek se o takovéto pozemky či stavby postarat v případě, že by péči nebyl schopný z jakéhokoliv důvodu vykonávat místní pozemkový spolek. V případě zániku pozemkového spolku pak na ni přechází veškerá práva a povinnosti k této nemovitosti.

Financování ČSOP

ČSOP se snaží o transparentnost svého financování. Za plnění rozpočtu a správu majetku Základních organizací odpovídají místní kontrolní komise, na centrální úrovni působí Ústřední kontrolní komise.

Zdroje ČSOP získává z členských příspěvků (výdělečně činní odvádějí 250 Kč/rok, děti, studenti, nezaměstnaní a důchodci do 70 let 100 Kč, důchodci nad 70 let 50 Kč a rodiny 350 Kč za rok). Dále ČSOP získává peněžní prostředky z předplatného časopisů. Nabízí také mj. možnost placené inzerce v časopise Krása našeho domova. Nemalou roli při financování hrají státní dotace a dary sponzorů. Například program Uklid'me svět podpořilo Ministerstvo životního prostředí, firmy Metrostav, Vilela a Petr Tykvart EYE.

Na svých stránkách ČSOP zveřejňuje žádost o finanční příspěvek, přičemž sponzoři mají možnost si vybrat konkrétní aktivitu a na tu přispět (například na práci s dětmi a mládeží). Zvláštní způsob podpory ČSOP představuje tzv. program Zelená karta. Jedná se o systém slev na vstupném, službách či zboží pro členy ČSOP. Subjekty nebo podnikatelé, kteří se chtějí do programu Zelená karta zapojit a nabídnout své služby či zboží za zvýhodněnou cenu, mohou kontaktovat Kancelář ÚVR ČSOP. Ta sídlí v Praze na Uruguajské 2. (Nově tak členové ČSOP dostanou 50% slevu na vstupném při návštěvě historického mlýna u Žamberka nebo rozhledny Klubu českých turistů ve Větrovech u Tábora.)

Zdroje: webová stránka Českého svazu ochránců přírody (www.csop.ecn.cz)

Dokumenty: Stanovy Českého svazu ochránců přírody

Finanční podpora ČSOP

Ochrana biodiverzity- Národní program ČSOP

Pozemkové spolky

Depeše 1/2005

Uklid'me svět

Staňte se členem